

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на **ЙОРДАН АЛЕКСАНДРОВ ИЛИЕВ**,
редовен докторант към Катедрата по стара история, тракология
и средновековна история при Исторически факултет
на СУ „Св. Климент Охридски”,
на тема **„Родопите в историята на древна Тракия”**
(научен ръководител доц. д-р Петър Делев),
за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

от доц. дин **ДИЛЯНА ВАСИЛЕВА БОТЕВА**,
Исторически факултет при СУ „Св. Климент Охридски”,
член на научното жури съгласно заповед № РД 38 - 186/06.04.2012 г.

Дисертационният труд се състои от „Уводна бележка” (с. 3-4), въведение, две глави, означени с арабски цифри „2.” и „3.” (с. 77-226), заключение (с. 227-231), пет приложения (с. 232- 466), „Библиография” (с. 467-521), „Образи към текста” (с. 522-582), и „Списък с публикации на автора” (с. 583). Обемът на изложението е 231 страници, а на целия текст заедно с приложенията – 585 страници.

Започвам с констатацията, че представеното за защита изследване бележи безспорно израстване в образователната подготовка на младия колега Йордан Илиев; формулираните от него приноси отразяват постигнатото и дават законово основание да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”, за което и давам своя глас.

С оглед на бъдещата публикация на текста, каквато не се съмнявам, че ще последва в непосредственото бъдеще (ако се съди по приложения списък с публикации на дисертанта), си позволявам да направя отделни бележки по изложението. Искрено се надявам, че този път той ще се вслуша в поне част от тях: пълното игнориране на отправените му препоръки по време на вътрешното обсъждане, не е път, който ще му помогне да се изгради като знаещ и уважаван специалист.

1. По отношение на структурата на дисертационния труд, повече от препоръчително е, изложението за „Тракийските племена в Родопите според античните писатели” (с. 148-159) да бъде изведено напред и да предхожда разказа за „Родопите в политическата история на древна Тракия” (с. 77-147). Причината е очевидна: античните сведения за тракийската политическа история визират само по изключение географски райони. Тъй като най-често военно-

политическите разкази на древните автори са по етноними, задължително трябва да се започне с дефиниране на племенната картина в планината Родопи.

2. Изложението на дисертанта за историята на проучванията на планината страда от сериозни пропуски. В археологическо отношение не се познават публикациите на Красимир Лещаков за разкопките на връх Алада, както и резултатите от теренните проучвания в Джебелския край (Спиридонов 1996). Във фолклорно и топонимично отношение е наистина недопустимо отсъствието на името на езиковеда енциклопедист Момчил Чалъков – безспорно най-добрият познавач на Родопите, превърнал детайлното и задълбочено проучване на планината в своя съдба. Вярно е, че публикациите му са малко на брой, но ги има (вж. напр. статията „Отглас от мита за Орфей и Евридика в Средните Родопи”). И още – Стоян Райчевски е цитиран като редактор на сп. „Родопи” (с. 49), но трябва да се има предвид, че той е също автор на няколко важни фолклорни изследвания в планината Родопи.

3. Не е коректно настояването, че „въведената в научно обръщение археологическа информация” за „т. нар. Перперикон и светилището при с. Татул (...) е изцяло с научно-популярен характер” (с. 28), доказателство за което е например статията „Тракийски алтари от Перперикон” (Овчаров, Димитров, Лещаков 2011).

4. Твърдението, че „Проучването на нумизматичната информация за историята на Родопите през античността върви по направление на три основни групи нумизматични материали” (с. 39) пренебрегва един важен, макар и ограничен във времето, четвърти елемент - монетосеченето на Никополис при Места, за което вече има корпусна публикация (Komnick 2003). Тя впрочем е включена от дисертанта в библиографията (с. 512), но не е намерила реално място в изложението. Аналогична е ситуацията и с изследването на Touratsoglou (2006) върху монетните съкровища от Балканския полуостров, укрити в контекста на готските нашествия през III в. То е посочено в библиографията (с. 518), но в текста не е цитирано и анализирано на нито едно от местата, където това е трябвало да се случи (вж. напр. с. 40 и с.144).

5. Прав е дисертантът, че „пост-античната информация за древната история на Родопите досега не е била обект на детайлно обобщаващо проучване” (с. 41), но първите успехи в тази насока отдавна са налице (Т. Spiridonov, *Mediaeval sources about the historical geography of Ancient Thrace 1:*

The Thracian Name of the Settlement near Svilengrad. - *Thracia* 11, 1995) и тяхното пренебрегване е сериозен пропуск.

6. Истинско изумление буди бел. 375 на с. 66: „Коментар на Херодотовите сведения за пеоните вж. и Irwin 2007: 42 sq.; p. 88 sq. За традиционната локализация на земите им вж. Smith 1857: 511 sq.” Разбира се, чудесно е, че дисертантът познава наскоро публикувания от Elizabeth Irwin & Emily Greenwood сборник (Cambridge 2007), – в който впрочем съответното изследване за пеоните е на Robin Osborne (с. 88-97), а не на E. Irwin, – както и географския речник на W. Smith, публикуван още в средата на XIX в., но е длъжен да е прочел и да цитира значимите публикации по този проблем на собствения си научен ръководител.

7. Редно е също така да бъде отчетен сериозният принос на Руска Гандева за анализиране на произведенията на римските поети от времето на Октавиан Август, и особено на сведенията им за тракийските земи. Нейните публикации по темата са много, включително и в монографичен вид като част от поредицата *Miscellanea Bulgarica* (1991).

8. Като много сериозен пропуск трябва да се отчете отсъствието на **Певтингеровата карта** сред анализирани изворови данни за Родопите. Дължи се най-вероятно на липсата на съответно текстово обяснение, поради което тя не излиза при работа с електронните търсачки. Но върху тази карта планината е означена с извираща от нея само една река и това изненадващо е Аксиос / Вардар.

9. Неубедително според мен звучи предложената периодизация на историята на Родопите (с. 77-78). Първият период (XIII – VI в.пр.Хр.) би трябвало да се оформи в два самостоятелни периода, като темпоралната граница между тях би трябвало да е идването на елинските ойкисти по бреговете на Тракийско море. За разкриването на характеристиките на така обособяващия се втори период вече е направено доста в литературата, благодарение на изследванията на работилата дълги години в северногръцките райони Петя Илиева. Те за съжаление са останали неизвестни на дисертанта (с. 80). Склонна съм също да предположа, че от историческа гледна точка по-коректно би било обединяването на периоди „III” (управлението на Филип II) и „IV” (това на Александър III) в един общ период на македонска власт в тракийските земи.

10. Категорично невярно е твърдението, че фрагментарно запазеният папирус, съдържащ данни за похода на Александър срещу трибалите „е останал неизвестен за българската историография” (с. 112). В публикация още от 2002 г., цитирана в бележки 627 и 631 на с. 111, но очевидно останала непозната като съдържание за дисертанта, този важен извор по проблема е намерил заслужено място (вж. Voteva 2002: 29 с бел. 16-17). Историографски некоректно е представена и дискусиата около локализирането на бесите и на свързаното в античната литература с тях прорицалище на Дионис. Съмнение в коректността на традиционното им „търсене” в Родопите е формулирано за първи път още през 1996 г. – факт, неотчетен от дисертанта.

11. Заключение на Й. Илиев, че „единственият археологически обект, който при съвременното състояние на проучванията има основания да претендира за връзка с някои от цитираните антични сведения остава светилището на Дионис от района на гр. Драма” (с. 226) звучи подвеждащо ако не се направи изричната уговорка, че то в никакъв случай не би могло да бъде най-търсеното прорицалище по простата причина, че районът на Драма стои далеч от единствените две възможни локализации – Пангей и Хемус (вж. коментарите на дисертанта на с. 212-213).

12. От немалкото стилистични и технически грешки изрично ще отбележа само две. През 1900 г. започва ново столетие, а не ново хилядолетие, както се твърди на с. 23. При коментара върху сведението на Плутарх за действията на Кимон срещу персийските бази на Херсонес Тракийски анализираният термин $\acute{\alpha}\nu\omega\theta\epsilon\nu$ е определено като прилагателно (с. 89), каквото то не е.

Надявам тези бележки да бъдат полезни на дисертанта при бъдещето му формиране като специалист, за когото академичното отношение към писаното слово ще бъде основополагащ принцип.

Автореферата коректно отразява съдържанието на дисертационния труд. Формулираните шест приноса адекватно отразяват постиженията на текста, но с неизбежната уговорка, че примерът с отсъствието на Певтингеровата карта говори за отделни пропуски при събирането и систематизирането на наличните извори за историята на Родопите през античността. Списъкът на публикациите

по темата включва 13 заглавия, от които четири са под печат. Други седем статии третираат проблеми, различни от темата на дисертационния труд.

В заключение ще повторя констатацията, направена още в началото на рецензията: представеното за защита изследване отговаря на законовите изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, за което и давам своя положителен глас.

Подпис:

доц. дин Диляна Ботева

София, 07. 06. 2012 г.